

FILM

Dijana Metlić

EDVARD BERTINSKI

Dženifer Bajčva, FABRIKOVANI PEJZAŽI

35. FEST, 23.02 –4.03. 2007.

Na nedavno završenom 35. FEST-u, u okviru programske linije Činjenice i slagalice sastavljene od aktualnih dokumentarnih filmova, prikazan je film *Fabrikovani pejzaži* Dženifer Bajčval, posvećen stvaralaštvu kanadskog fotografa Edvarda Bertinskog. Film je višestruko značajan: sa jedne strane on se bavi opusom jednog od najznačajnijih savremenih umetnika koji u radovima tematizuje industrijsku transformaciju prirode, a sa druge strane pokušava da komentariše opravdanost čovekovih planskih intervencija na zatečenom pejzažu. Ovaj film kao svoje polazište ima fotografije velikih dimenzija koje se posredstvom kamere pokreću uvodeći posmatrača u predstavljeni prizor. Iako je fotografija isključivo beleška ustanovljene promene u prirodnom okruženju, ona je istovremeno metafora moderne egzistencije.

"Mi smo umorni od želje – šanse za bolji život – a istovremeno svesno ili nesvesno uočavamo da je svet umoran od našeg uspeha." (Bertinski) Umetnik ukazuje na složene veze između čoveka i prirode bazirane na eksploataciji materijalnih resursa, ali i potrebi da se očuva zdravlje naše planete. Njegove fotografije funkcionišu kao odrazi vremena u kome živimo. One beleže čovekove aktivnosti u kamenolomima, na naftnim poljima, u rudarskim oknima, na planinama i rekama: izgradnju hidrocentrala, kretanje brodova, proizvodne procese u ogromnim fabrikama, deportovanje svetskog otpada i njegovo recikliranje. Bertinskog fasciniraju proizvodi čovekove aktivnosti i rezultati njegovog rada. On se primarno koncentriše na civilizacijske materijale (aluminijum, naftu, ulje, staklo, gumu) izdvajajući ih iz prostora u kojima ih pronalazi; tako nastaju fotografije industrijskih, fabrikovanih pejzaža, istovremeno zastrašujuće i lepe, koje uspostavljaju vezu između posmatrača i njegovih destruktivnih postupaka. "Sa estetske strane one su zavodljive", primetila je rediteljka. "To su privlačni i snažni prizori koji vas osveščuju, jer shvatate da ste suočeni sa brdom piljevine ili poljima filtera za motorna ulja." Umesto pejzaža prirodnih polja Bertinski nudi slike Zemljine površine prekrivene prašinom usitnjenog aluminijuma ili stakla, kao i odbačenim kompjuterskim mikročipovima, rezultat globalizacije i industrijalizacije.

"Prostori za recikliranje, ostaci minskih eksplozija, kamenolomi, rafinerije su izvan našeg svakodnevnog iskustva, ali od njihovih proizvoda svakodnevno zavisimo." (Bertinski). U fokusu umetnikovog objektiva su izolovani industrijski produkti današnjice na koje nailazi tokom svog putovanja u Kinu, koja predstavlja stecište industrijske revolucije. Kamera Bertinskog je svedok velikih promena u prostoru. Film započinje desetominutnim farom koji pokušava da zabeleži svaki segment različitih oblika proizvodnih procesa u jednoj od mnogobrojnih kineskih fabrika. Bez muzike, posmatrač postaje nemi svedok proizvodnje upotrebnih predmeta koji se kasnije uključuju u trgovinu širom sveta. Poslednji, zaleđeni kadar ovog fara je fotografija Edvarda Bertinskog koja uvodi gledaoca u savremeni svet instant proizvodnje i potrošnje materijala koji se konstantno upotrebljavaju. Kina je najvibrantniji prostor ovakve prerade sirovina; tu sirovine počinju da se oblikuju, a zatim u istim fabrikama završavaju razobličeni, potrošeni pred-

Edvard Bertinski, *Fabrikovani pejzaž*, sastavljen od presovanog metala

meti. "Ne postoji bacanje stvari. One nikada ne nestaju." (Bajčval) Brda elektronskog đubreta se ponovo pretražuju, kako bi njihovi elementi postali deo novog lanca proizvodnje. Istovremeno, fotografije Bertinskog ostaju svedoci konzumerškog društva, uživanja u trošenju i bacanju. "Jedan deo mene je insistirao na tome da prečutimo da je reč o Kini. Ovaj film i fotografije koje su sastavni deo kadrova, ne govore samo o Kini. Reč je o svima nama. O našoj odgovornosti za industrijsku revoluciju." (Bajčval)

Fokusirajući se na probleme savremene civilizacije i čovekovih intervencija u prirodi, Bertinski se nalazi u tradiciji Landart umetnika koji su svojim akcijama kreirali stvarne pejzaže (a ne preoblikovane različitim medijima) na odabranim lokacijama, poput Roberta Smitsona, Valtera de Marije, Jana Dibetsa, itd. Bertinski pretvara anonimnog čoveka u umetnika koji svojim svakodnevnim aktivnostima realizuje projekte (ideje Jozefa Bojsa) koji se sastoje u utiskivanju ljudskih tragova u životnu okolinu. Njegova nadgradnja odnosi se na konačno beleženje ovih tragova, tj. različitih etapa kroz koji odabrani pejzaž prolazi do zadobijanja konačnog, fabrikovanog lika. U osnovi tog umetničkog procesa leži fotografsko/sekvencijalno beleženje transformacija prirode. Bertinski pronalazi u Kini najveći projekat tog tipa, dekonstrukciju gradova na reci Jangce sa ciljem podizanja moćne hidrocentrale Tri klanca, čiji je završetak planiran za 2009. godinu. Rušenje objekata, proširivanje rečnog korita i pomeranje geoloških slojeva rezultira pojavom artificijelnog lica Kine u kojoj se raseljavaju stanovnici, gubeći kontakt sa svojim okruženjem, ali i s ljudima sa kojima žive. Istovremeno, film Bajčvaldove prezentuje stvarne prizore sa ovog gradilišta kao i njihove fotografske beleške ostvarujući tematsku povezanost sa filmom *Mrtva priroda* Ća Džang Kea (dobitnik Zlatnog lava u Veneciji 2006) koji kroz ljudske sudbine nudi drugačiji pogled istih događanja. Pa opet, Bertinski i Ća Džang Ke vide istu sliku – nepromenljivo svedočanstvo o iznuđenim promenama u prirodi, zastrašujući pejzaž života u budućnosti.

Fotografije Bertinskog "mogu biti izložene na zidovima korporacija koje su odgovorne za današnji izgled mesta koja posećujemo, ali i društava za zaštitu životne sredine koja se bore protiv tih korporacija". (Mark Slutski) Ova dela pokreću značajna pitanja o uticaju čoveka na planetu, kao i svesnoj devastaciji prirode zarad poboljšanja njegovog materijalnog života. Istovremeno, ovi prizori su mentalni pejzaži savremenog čoveka, ali isto tako i svedoci njegove ekološke odgovornosti.